

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ars Semper Gaudendi

Demonstrata Ex Sola Consideratione Divinae Providentiae Et Per
Adventuales Conciones

Laetitiae Perfectae Artificium In Conscientiae Recta Efformatione
inuentum, & per Adventuales Conciones expositum ac demonstratum

Sarasa, Alfonsus Antonius de

Antverpiae, 1667

Regula V. Quid judicandum quando de facto aut de actione constat,
dubitatur autem an in eâ peccatum sit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11367

rii dubii, hoc est criminis de quo non constat an commissum sit, non dubie, sed indubitatim absoluere, meque per Conscientiæ sententiam, innocentem facti declarare. Ita quidem sentio, donec mihi, iudicem internum externumque inter quid intersit in simili planè causâ, clarè dilucidèque exponatur. Certè, qui de factò dubio me absoluo, in dubio tutiorem partem sequor, sequor etenim vt jam ostensum est justiore.

REGVLA V.

Quid iudicandum, quando de factò aut de actione exhibitâ constat, dubitatur autem an in eâ peccatum sit.

59. **R**estat id denique explicandum, quæ tandem ferenda sit sententia, dum de actione ipsâ planè quidem constat; at verò, cum eâdem peccari possit & non peccari, dubitatur an cum peccato commissa sit res. Exempli gratiâ. Magno quis iræ impetu subitò percussus, subitâ etiam aduersarij occidendi cogitatione abreptus est, imò & vindictæ iun edæ aliquod habuit desiderium. Rursus conspectâ, aut fortè, aut etiam prudenter alterius sexus specie, aut certè eius objecto phantasmate, in desiderium alienæ formæ quis exarsit. De re constat, neque dubitationi locus relinquatur, exarsisse. At verò quia absque vllò liberæ voluntis consensu, intra primò-primos motus stare potest tota hæc Voluntatis vacillatio, atque adeo sine peccato: & rursus quia à primis spontaneisque, aut necessariis huiusmodi motibus, ob naturæ infirmitatem, ad liberum voluntatis consensum facillimus est prolapsus; dubitatur deinde an motibus illis à Voluntate consentum sit an non consentum: ac proinde peccatumne sit an non peccatum: neque vlla datur quæ vtramlibet partem euincat ratio. Quid hîc ager Conscientia, Iudicis munere vt ritè defungatur? Perplexos habet hic dubitandi modus plurimorum animos, estque inter homines virtutis studiosos sanè frequentissimus; & cum ad deponendam dubitationem non valeant mentem expedire, molestiâ potrò conficiuntur grauissimâ. His ergo cum alia desint, vt certi quid in re dubiâ statuunt, vti Tract.

*Proponitur
questio.*

6. §. 5. dixi, ad præsumptionis censeo confugiendum esse admi-
nicula.

*Qui graui-
ter peccare
non solent,
in dubio
iudicent se
non pec-
casse.*

Quod rursus vt ritè fiat & legitimè, adnauertendum est
duo esse hominum genera. Vnum quidem eorum qui ita consti-
tuti sunt animo, vt nullum deliberatâ voluntatè aut malitiâ, le-
thale crimen facile sint commissuri; illudque, imò prima eius
vestigia, morte ipsâ peius exhorrent: vnde etiam fit, vt passim
eiusmodi illecebris peccatorum uic incitamentis, validè soliti sint
obstistere, iisque bellum indicere. Hos ergo si eiusmodi obrep-
pat consensûs fortassè dati dubitatio, censeo sine vllâ animi hæ-
sitatione posse statuere consensum fuisse denegatum, & ab om-
ni crimine immunes se. Nam vt iura statuunt, *Præsumptio ha-
betur ex consuetis, & in dubio, id censendus est egisse quis, quod
solitus est agere.* Solitus autem cùm fuerit eius generis sugge-
stionibus se opponere, non est quòd à consuetudine tam inuete-
ratâ sese statuatur delcuisse. At quid si plerumque iis solitus ob-
stistere; nonnumquam tamen etiam succubuisse constet? Aio
nihilominus à crimine contracto se posse absoluere: nam vt Iu-
risconsultus rectè statuit, *In obscuris inspici solet quod verisimilius
est, aut quod plerumque fieri solet.* Præclarum, licet in aliâ ma-
teriâ, quòd tamen & huic mirè conuenit; nobis exemplum du-
bia dijudicandi, suggerit Ulpianus. *Semper, inquit, in stipula-
tionibus, & in ceteris contractibus id sequimur (nempe iudices)
quod actum est. Aut si non pateat quod actum est (en nostram
quæstionem) erit consequens vt id sequamur, quod in regione in quâ
actum est, frequentatur. Quid ergo si neque regionis mos appareat,
quia mos varius fuit? Ad id quod minimum, redigenda summa.*
Non est quòd hæc materiæ meæ studiosius applicem; manifesta
est res.

60.

*Nam pro
ipsis stat
præsumptio
ex consue-
tudo.*

*Et si du-
bitent an
veniale an
verò mor-
tale pecca-
tum com-
miserint,
iudicent
fuisse ve-
niale.*

Istud tantùm addo, hinc etiam patère ad liquidum, quòd cùm
ab huiusmodi hominibus reuocatur in dubium, mortalenè com-
miserint peccatum an veniale; id est, imperfectum nè dederint
instigationi malæ consensum, an verò perfectum deliberatumque;
veniale tantùm fuisse commissum, debere decernere, neque
majori noxæ aut pœnæ se esse obnoxium. Nam eo in euentu, *Ad
id quod minimum, redigenda summa* debiti.

61.

*Et tales si
vere pec-*

Atque horum omnium rationem vltiorem indaganti, hæc
occurrit, cui prudens animus facile acquiescet. Cùm enim vir-
tutis

π. de Reg.
Iuris Reg.
114.
Ibid. Reg.
34.

tutis omnis sanctitatisque curiosæ sint admodum illæ mentes; magnoque peccati mortalis odio munitam habeant animam; sanè numquam tanto corripientur malo, quin & horrore tam inuisi spectri percitæ eiusdem etiam commissi phantasiam, & quidem altè memoriæ impressam, à perpetrato crimine sint ablaturæ. Quis enim monstro horrido vehementer percussus, eius memoriam facile amisit? quis non eius secum, & quidem longo tempore circumfert imaginem? Certè qui tam facile spectri obliuiscitur, vt etiam dubitet an adspexerit, non multùm illo percussum fuisse censendus est. At verò cum virtutis studiosus, summo pere peccati mortalis virus auerferetur, atque adeò excretur; profectò si de eo in animam admissò tantùm dubitet, nullo modo credibile est in animæ atrium, monstrum irrepfisse tam terribile, mentique virtutibus exercitæ tam formidabile: manifesta enim reliquisset in memoriâ impressa vestigia, quæ admissi in interiora monstri, dubitationem omnem tollerent. Hinc fit, vt qui sic animo constitutus de peccato commissò tantùm potest dubitare, hoc ipso dubitandi genere patefaciat, non peccasse. Sic ergo dubitando, dubium tollitur. Hoc autem sublato, non est quod Conscientiam remoretur, benignamque pro se ferendam sententiam posthac impediatur.

*castent
mortaliter,
id certò ve-
cordaren-
tur.*

*Quod pro-
bat eò
naturâ
horroris.*

63. Est & alterum præterea genus hominum, quibus nulla aut exigua Dei aut salutis est curatio; qui vltro sese grauissimis criminibus ingerunt, eorumque fomenta studiosè venantur, excitant sua sponte phantasmata quibus percant: denique vti Job eos describit: *Bibunt quasi aquam iniquitatem*; nulloque scelerum horrore tenentur; diligunt quinimò malefanas delicias, easque nullo Numinis metu, auidè, cum occurrerint, amplectuntur. Hi sanè, si quando dubitatio inciderit, an motibus primo-primis, suggestionibusque impudicis consensum præbuerint an denegarint, sine villo prorsus angore animi, aut à vero aberrandi metu, possunt decernere, haud dubiè peccasse se. Validissima enim, *habetur presumptio & consuetis*; & vt antè citatus Jurisconsultus egregiè: *Si non pateat quod actum est, consequens est vt id sequamur, quod in regione, in quâ actum est, frequentatur.* Et verò si nil nisi lolum tellus, tulerit hactenus, enascentem fortè herbam quis nisi insanè, iudicet balsami surculum esse, aut floris calamum,

*Magni pec-
catores eò
qui plerū-
que tenta-
tionibus
succubunt,
in dubio
iudicent se
peccasse.*

Job 15.
v. 16.

msb10p

Y y 2

qui

qui non nisi cultissimis hortis innascitur? Quod paludibus increfcit, arundinem puta & vilem algam: neque quod isthic dubiæ fidei emittit folia, rosetum voca aut quercum: nam quamuis tibi dubitare sic collibitum, tamen *Præsumptio habetur ex consuetis.*

Si peccator ille tentationi resistit, id sanè recordatur.

Præsumptioni autem magnum robur exinde accedit, quòd cum impudicis suggestionibus fortiter resistere insolita res sit eiusmodi hominibus; sanè cum insoliti tenacissima sit memoria, actus tam heroicus clarissima impressisset memoriæ sui vestigia. Vnde cum dubia sit eorum mens, an resistendo, virtutem tam eximiam ipsisque insolitam exercuerint, euident id est indicium, actum fuisse more solito, eumque impudicæ impressioni penitus cessisse. Quòd verò ex aliâ etiam parte, memoriam consensûs dati, peccatique in animam admissi speciem non habeant, id sanè mirandum non est: nam vt vulgò dicitur, ab assuetis non fit passio, nullamque aut valde debilem sui speciem imprimit res quæ spectatur quotidie. Ea quam ante habuit, sufficit phantasiæ, neque nouam sibi affingit, vbi nihil admodum fit noui aut insoliti. Hinc fit, vt qui molossum, quantumuis ferocem & horridum, quotidie in conclaue admittere, eique solitus est ablandiri, non facilè recordetur an & quoties atrium subierit nudiusquartus: recordaturus profectò, si quem catenâ validè religatum in ergastulo detinebat, effracto carcere domum subire, atrium per vim perfringere, seseque rabido ore impetere persensisset. Ita fit inquam. Toto mentis atrio, rabidas carnis Dæmonisque suggestiones peruagari passim & impunè permittis tu; allicis quinimò & euocas, iisque blandè colludere tuæ quotidie sunt deliciæ: quid ergo miraris jam tibi euidenter non occurrere, an exactè tali horâ & die monstro tibi non insolito manus dederis, eique num colluseris? Ab assuetis, inquam, non fit passio. Jam verò cum exiguæ quædam sceleris admissi in tuâ memoriâ supersint reliquæ, ob quas tibi mouetur dubitatio; hoc mihi rursus indubitatum est indicium, peccati monstrum in animam irrepfisse, cum in te, homine à sceleribus aliàs minimè abhorrente, tantilla licèt vestigia sui impresserit. Nam vt tuus fert genius, animæque sceleribus assuefactæ constitutio, nisi certò peccatum fuisset, ne minima quidem

quidem tibi mota foret peccati dubitatio. Itaque eo ipso quòd dubites, peccasse te non dubita.

65. Atque hæc sunt quæ de Conscientiæ examine, peccatisque dijudicandis occurrebant. Quomodò in Confessione exponenda, Tractatu 15. dicemus. Interim ex hæc quam fecimus, non probabilis tantùm à dubio, sed & ipsius dubij distinctione, credo patère jam, nonnisi temerè ea confundi; neque aptè sententiam vniuersim pronuntiarì eandem, de rebus naturâ dissimilibus. Distinctio sanè quæstionis in sua membra, vtì claritatis, ita sapientiæ mater est. At verò, vtì S. Maximus, quem mihi auctor ipse disquisitionis Theologicæ in manus porrigit: *Dicere quidpiam & non distinguere prius significata in eo quod dicitur, nihil est aliud quam omnia confundere; & ea studio relinquere operta, de quibus queritur; quod est alienum à viro differendi perito.* Ita D. Maximus, breuiter, & verè.

Yy3

TRACTA-